

NOTATKA INFORMACYJNA Agencji UE ds. narkotyków z siedzibą w Lizbonie

UŻYWANIE NARKOTYKÓW A PŁEĆ

Dostęp do leczenia uzależnienia od narkotyków w Europie jest nadal ograniczony dla kobiet

(23.11.2006, LIZBONA) Służba zdrowia w całej Europie zaczyna zdawać sobie sprawę z faktu, że kobiety z problemem narkotykowym, ze względu na swoje szczególne potrzeby, wymagają specjalistycznej pomocy — podaje **Agencja UE ds. narkotyków (EMCDDA)**, jednak dostęp do leczenia wyłącznie dla kobiet pozostaje nadal bardzo ograniczony. Opracowanie prezentujące kwestię przyjmowania narkotyków z perspektywy płci pojawia się równoległe z ogłoszonym w dniu dzisiejszym **Sprawozdaniem rocznym 2006 o stanie problemu narkotykowego w Europie** ⁽¹⁾.

Pod pojęciem „leczenia z uwzględnieniem płci” ogólnie rozumie się interwencje skierowane do kobiet zażywających narkotyki. Zgodnie z tym co napisano w opracowaniu, większość programów leczniczych dostosowanych jest do potrzeb osób uzależnionych od opiatów, czyli głównie mężczyzn. Pomimo, że niemal wszystkie **państwa członkowskie UE i Norwegia** dysponują obecnie co najmniej jednym ośrodkiem terapii przeznaczonym wyłącznie dla kobiet lub kobiet z dziećmi, to takie programy wciąż stanowią wyjątki i często dostępne są wyłącznie w dużych ośrodkach miejskich. W sytuacji, kiedy służba zdrowia nie świadczy tego typu usług, większość kobiet nie otrzymuje w konsekwencji specjalistycznej pomocy.

Odnosząc się do omawianej kwestii, **dyrektor EMCDDA Wolfgang Götz** powiedział: „Nasze sprawozdanie wyraźnie wskazuje, że w Europie istnieją przykłady odpowiedniego leczenia, które mogą służyć za przykład. Oferowane usługi okazują się skuteczne dla kobiet w ciąży, kobiet z dziećmi, pomagają rozwiązywać nawet tak złożone kwestie jak problemy narkotykowe współwystępujące z przemocą fizyczną lub seksualną. Obszar, którym musimy się zająć nie dotyczy samego modelu usług zgodnego z potrzebami kobiet, a raczej odnosi się do zapewnienia szerokiego dostępu do specjalistycznej opieki dla kobiet.”

Radzenie sobie z problemami narkotykowymi, w tym unikanie trudnych do zniesienia objawów odstawienia narkotyku, stanowią ważne aspekty ochrony zdrowia zarówno matki, jak i dziecka. Obecnie kobietom w ciąży oferowany jest uprzywilejowany dostęp do specjalistycznego leczenia, mimo że po urodzeniu dziecka pomoc nie zawsze jest kontynuowana.

Ok. 20% osób poddawanych leczeniu z powodu narkotyków w Europie stanowią kobiety. Badania wykazują, że istotnym czynnikiem, który zniechęca kobiety do podejmowania leczenia jest troska o opiekę nad dziećmi w trakcie trwania terapii matki — mniej więcej jedna kobieta na cztery (23%) zgłaszająca się do leczenia z powodu narkotyków opiekuje się swoimi dziećmi. Rozwiązanie problemu opieki nad dziećmi stanowi obecnie główny element rozwoju „programów przyjaznych kobietom”, który może sprawić, że kobiety zażywające narkotyki podejmą leczenie i będą je kontynuować. Obecnie **Belgia, Czechy, Niemcy, Grecja, Francja, Irlandia, Włochy, Luksemburg, Holandia, Austria, Portugalia, Wielka Brytania i Norwegia** oferują programy łączące leczenie uzależnienia z opieką nad dziećmi. O ile programy uwzględniające płęć ukierunkowane są zwykle na macierzyństwo, to na przykład pewne **szwedzkie** badanie podkreśla istotę ojcostwa u uzależnionych mężczyzn.

Działania podejmowane w celu zmniejszenia szkód spowodowanych używaniem narkotyków mogą być nieskuteczne w przypadku kobiet

We wszystkich państwach UE wskaźnik śmiertelności w związku z narkotykami jest wyższy wśród mężczyzn niż u kobiet, wśród których wynosi od 7% do 35% zgonów w zależności od kraju. Prezentowane dziś opracowanie podkreśla istotne różnice pomiędzy płciami, jeśli chodzi o zgony związane z narkotykami. Podczas, gdy śmiertelność wskutek przedawkowań w UE, pomiędzy rokiem 2000 a 2003 (UE-15), wśród mężczyzn spadła o ok. 30%, to wśród kobiet spadła jedynie o 15%. Pojawia się zatem pytanie, czy działania mające na celu ograniczenie szkód kierowane do osób używających narkotyki mają mniejszy wpływ na kobiety niż na mężczyzn.

Obawy dotyczą również stosunkowo wysokich wskaźników zakażeń HIV wśród kobiet wstrzykujących narkotyki. Kobiety używające narkotyków o wiele częściej trudnią się usługami seksualnymi, są także bardziej podatne na zakażenie HIV. Ostatnie wyniki badań wśród osób dożylnie przyjmujących narkotyki, prowadzone w dziewięciu państwach UE wykazały, że wskaźnik rozpowszechnienia HIV u mężczyzn wstrzykujących narkotyki wynosi 13.6% w porównaniu z 21.5% u kobiet.

EMCDDA ostrzega, że pomimo, iż ogólnie więcej mężczyzn wstrzykuje narkotyki i umiera w wyniku ich używania, to nie możemy ignorować faktu, że kobiety wstrzykujące narkotyki są bardziej narażone na szkody związane z ich używaniem, a także trudniej jest dotrzeć do kobiet potrzebujących pomocy.

Czy zmniejszają się różnice między płciami ?

Według opracowania "istnieją wyraźne różnice między płciami w niemal wszystkich aspektach zjawiska narkomanii". W poszczególnych krajach Europy wśród osób zażywających narkotyki mężczyźni nadal przewyższają liczebnie kobiety, szczególnie w przypadku używania częstego, intensywnego i problemowego.

Analiza danych przeprowadzona przez **EMCDDA** na dorosłej populacji (15–64 lata) nie dostarczyła mocnych dowodów na to, że różnica między poziomem zażywania narkotyków przez mężczyzn i kobiety ulega zmniejszeniu. Jednak dane dotyczące zażywania narkotyków wśród uczniów (15–16 lat) ujawniają pewne niepokojące tendencje. W niektórych państwach członkowskich, dziewczęta wydają się doganiać swoich rówieśników chłopców, jeśli chodzi o używanie narkotyków i alkoholu co najmniej raz w życiu. Pojawia się zatem pytanie jak taka tendencja wpłynie na przyszły kształt zjawiska narkomanii.

W **Czechach, Danii, Estonii, Irlandii, Łotwie, Polsce, Słowacji i Norwegii**, ostatnie badania ankietowe wskazują zmniejszenie różnicy między płciami, jeśli chodzi o uczniów, którzy zażywali konopie indyjskie przynajmniej raz w życiu (wykres 4). W trzech kolejnych państwach — **Irlandii, Finlandii i Norwegii** — mniej więcej równa liczba dziewczynek i chłopców przyznała się do co najmniej jednokrotnego zażycia konopii. Także w przypadku używania kiedykolwiek w życiu ekstazy wskaźniki w podziale na płeć były w przybliżeniu jednakowe w **Czechach, Niemczech, Hiszpanii, Estonii, Węgrzech, Irlandii, Łotwie, Słowacji, Finlandii i Wielkiej Brytanii** (wykres 5) ⁽²⁾.

W całej Europie, do udziału w libacjach (wypicie pięciu lub więcej napojów alkoholowych w czasie jednej imprezy w ostatnim miesiącu), z wyjątkiem **Irlandii, Wielkiej Brytanii i Norwegii**, przyznaje się więcej chłopców (wykres 8). Jedynie w przypadku przyjmowania środków uspokajających bez przepisu lekarza przynajmniej raz w życiu, wskaźnik jest wyższy wśród dziewcząt. Ogólnie rzecz biorąc wskaźniki przyjmowania przez dziewczynki kiedykolwiek w życiu leków bez recepty są wysokie: ponad połowa sprawozdających się państw przedstawiła wskaźniki rozpowszechnienia przekraczające 5%, osiągając 18% na **Litwie** i 22% w **Polsce** (wykres 7).

Chłopcy — stracona szansa na zapobieganie uzależnieniu od narkotyków

Chłopcy są bardziej niż dziewczęta narażeni na sięgnięcie po narkotyki i w konsekwencji związane z tym problemy. Coraz liczniejsze grono naukowców przyznaje, że wprowadzenie interwencji dostosowanych do potrzeb rozwojowych młodych mężczyzn jest szansą rozwoju dla programów w tym obszarze. Jednak mimo tych rekomendacji, podejmowane działania profilaktyczne uwzględniające podział na płeć są w UE nadal

niewystarczające, a jeśli już się pojawiają to przeważnie skierowane są do dziewcząt. Brak programów profilaktycznych dla chłopców oznaczać może straconą szansę zahamowania rozwoju narkomanii w Europie.

Wolfgang Götz podsumowuje zagadnienie tymi słowami: „Minęło ponad 20 lat od momentu, gdy rządy krajów europejskich po raz pierwszy wskazały jako ważną kwestię różnic płci w obszarze leczenia uzależnienia od narkotyków. Uznanie rangi problemu powinno znaleźć odbicie w codziennej praktyce. Przekaz jest jednoznaczny: podejmowane działania powinny stanowić adekwatną reakcję na potwierdzoną naukowo tezę, że płeć użytkowników wpływa zarówno na rodzaj problemów pojawiających się w związku z narkotykami, motywację do leczenia, a także efekty podejmowanych działań i świadczonych usług.”

Przypisy:

⁽¹⁾ *Selected issue: 'A gender perspective on drug use and responding to drug problems'* <http://issues06.emcdda.europa.eu>
Wszystkie liczby cytowane w niniejszej notatce informacyjnej znajdują się w opracowaniu *Wybrane zagadnienia (Selected issue)*.

⁽²⁾ Dane ESPAD — <http://www.espad.org/index.html>